

פרופ' דניאל פרידמן

בין רות דוד לאהוד אולמרט

המהירות שבה הזדרז היועץ מנדלבליט להודיע על סגירת התיק נגד רות דוד, שנחשדה בקבלת מתנות מעו"ד רונאל פישר בעת שכיהנה כפרקליטת מחוז תל-אביב – עומדת בניגוד גמור לרוח הקרב שהפיגנה התביעה בפרשת המתנות שקיבל אהוד אולמרט מטלנסקי. הפערים מחדדים עוד יותר את הצורך בהקמת גוף ביקורת עצמאי שיחקור חשדות לעבירות בפרקליטות. מאמר מיוחד מאת פרופ' דניאל פרידמן, שר המשפטים לשעבר

קראתי את הוות דעתו של היועץ המשפטי לממשלה, אביחי מנדלבליט, שהחליט לגנוז את התיק בעניינה של רות דוד, שנחשדה בקבלת מתנות מעו"ד רונאל פישר בעת שכיהנה כפרקליטת מחוז תל-אביב – והתרשמתי מרוח הסלחנות שנחה על ראש התביעה.

התפעלתי גם מהוריוות שבה טופל התיק. היועץ המשפטי הקודם, יהודה וינגסטיין, החליט על פתיחת ההקירה בעניין ביוני 2015, ובדצמבר אותה שנה כבר הוחלט אצלו לסגור את התיק (מנדלבליט רק חזר על עמדה זו). יש כאלה שההקירות בעניינם נמשכות שנים על גבי שנים, ולעומתם יש בני מזל שהתיק בעניינם מסתיים בתוך חצי שנה. רות דוד שייכת לקבוצה השנייה.

למרותי מחוות הרעות של מנדלבליט שקבלת מתנות בשווי אלפי שקלים על ידי עובד ציבור ראוייה לגנאי ואולי אף לריון משמעתי (המתיישן במהירות), אך לא להליך פלילי. ואז שבה לנגד בי שאלה מטרידה: על מה בדיוק הריחו את ראש טלנסקי (היה ברור אז כפי שברור גם היום שלא היה זה סוחר) גרמו לרוח התווית שהסעירה את התביעה ואת מערכת המשפט, לאובדן כל שיקול דעת, להפרת עקרונות משפט בסיסיים, להליך הריג ותמוה של עדות מוקדמת כבית המשפט, להפלת ממשלה, לרעשים בלתי פוסקים בתקשורת, להסכם עם עדת מדינה שהורשעה בעבירה המורה, להחזרת תיק מהעליון למהווי לשמיעת עדות חדשה נגד אולמרט (למיטב ידיעתי המקרה היחיד בתולדות המדינה), ולמשפט הנמשך זה 8 שנים?

רות דוד ופרשת רמון

אבל קודם שאתייחס לפרשת טלנסקי ראוי להזכיר את התמונה עם פרשה נוספת, שגם בה היה

לרות דוד חלק. בקיץ 2006 החליט היועץ המשפטי דאז, מני מזוז, על הגשת כתב אישום בלתי סביר נגד שר המשפטים חיים רמון. פסק דין שגוי הרשיע את רמון, שלא בצדק, אם כי ללא קלון. אלא שבימחלך המשפט התמוה הזה התגלו עובדות תמוהות נוספות. הסתבר שהיו האונות סתר שהיה בהן חומר שהיה מאור לא נוח לתביעה.

לרמון נודע ממקור פנימי על קיומן של האונות הסתרי, ופרקליטו דן שינמן ביקש מהפרקליטות את ההקלטות. תשובתה של התובעת אריאלה סגל-אניטלר הייתה: "במסגרת החקירה שנוהלה נגד מרשך בתיק הנדון לא כוצעו האונות סתר". תשובה דומה חזרה פעם אחר פעם. בסופו של דבר החליטה רות דוד לשוב ולברוק את העניין, ובעקבות כך נמסר לעו"ד שינמן, באיחור שפגע בניהול ההגנה, החומר הנוגע להאונות.

לא אפרט כאן על המאבק הנמרץ שניהל מזוז נגד הקמת ועדת בדיקה ממשלתית שתחקור את הפרשה התמורה הזאת (במקום זאת החליט מזוז שהוא יבחר את החוקר, ומינה את השופט דרימוס שלום ברנר). ההתנגדות לכל חקירה חיצונית היא כמובן אופיינית. אציין רק שבסופו של דבר הועבר הנושא למבקר המדינה דאז לינגרשטראוס, שקבע בין היתר כי התקלות שאירעו "מצביעות על כשלים איומים של ארבעת המעורבים בעניין (אחת מהם הייתה פרקליטת המחוז רות דוד – ר"פ), העו"ד לים כרי רשלנות ממשית אף כי הרברים נעשו ללא ודון, ויש לשקול אם יש להסיק מסקנות אישיות כלפיהם".

למיטב ידיעתי שום צעדים לא ננקטו כלפי המעורבים בעניין, פרט לכך שהפרקליטה האחרת, ששימשה תובעת בתיק, הועלתה בבוא היום בדרגה ומונתה לתפקיד פרקליטת המחוז. בינתיים התיישנה גם האפשרות של הליכים משמעתיים (שלערכתי ממילא לא היו ננקטים). כעת אנו קוראים בחוות דעתו של מנדלבליט

כי האפשרות של נקיטת הליכים משמעתיים נגד רות דוד בפרשת המתנות התיישנה, וכי "לולא הייתה התיישנות היה מקום לשקול נקיטת הליכים משמעתיים נגדה". עוד אנו קוראים שפרקליטת המחוז דינה והמשה ליועץ המשפטי "סברו שבכל מקרה המעשים שנחקרו ככאלה שעשויים לגבש עבירת מרמה והפרת אמונים, נמצאים מחוץ לתקופת ההתיישנות", ולכן גם אילו נמצאו ראיות לעבירה של הפרת אמונים (ולדעתם אין הראיות מספיקות לביסוס הרשעה פלילית), הרי שהעניין התיישן. וכבר גם על היעדר ראיות "ממצביעות על השפעת זרה ופסולה על ניהול התיק כלשהו". לא מצאתי בדו"ח מנדלבליט הסבר כיצד לא נודעו הפרטים במועד ומה גרם לכך שלא ניתן היה לטפל בנושא קודם להתיישנות. נחזור אפוא לעניין עצמו.

פערים בשטח המידע

רות דוד, כמוה כאהוד אולמרט, זכתה למתנות מרשימות בתקופת כהונתה. קבלת מתנות על ידי עובד ציבור, אפילו בסכום נכבד, כשלעצמה, איננה בגדר עבירה. קיים אומנם "חוק שירות הציבור (מתנות)", הקובע שמתנה שניתנה לעובד ציבור "באשר הוא עובד הציבור" הופכת (בכפוף להריגים מסוימים) לקניינה של המדינה, ושהעובד חייב לדרווח על המתנה ואם הוא ביוזמתו נמנע מלעשות זאת הרי הוא עובר עבירה – אלא שעבירה זו היא דלת משמעות, שכן עונשה הוא קנס בלבד.

אלא שקבלת מתנות בעלות שווי נכבד מקרבת אותן לתחום החמור בהרבה – חשד לשוחד, עבירה שמתקיימת כאשר בעובד המתנה הנתון מקבל או מצפה לקבל מעובד הציבור סיוע במסגרת תפקידו של אותו עובד ציבור. בהיעדר הוכחה כו עשו הפי רקליטות ובתי המשפט לא אחת מאמצים לעקוף את חוק המתנות ולהרכיב על האירוע עבירה אחרת – הפרת אמונים, שהיא עבירה בעייתית ומעורפלת

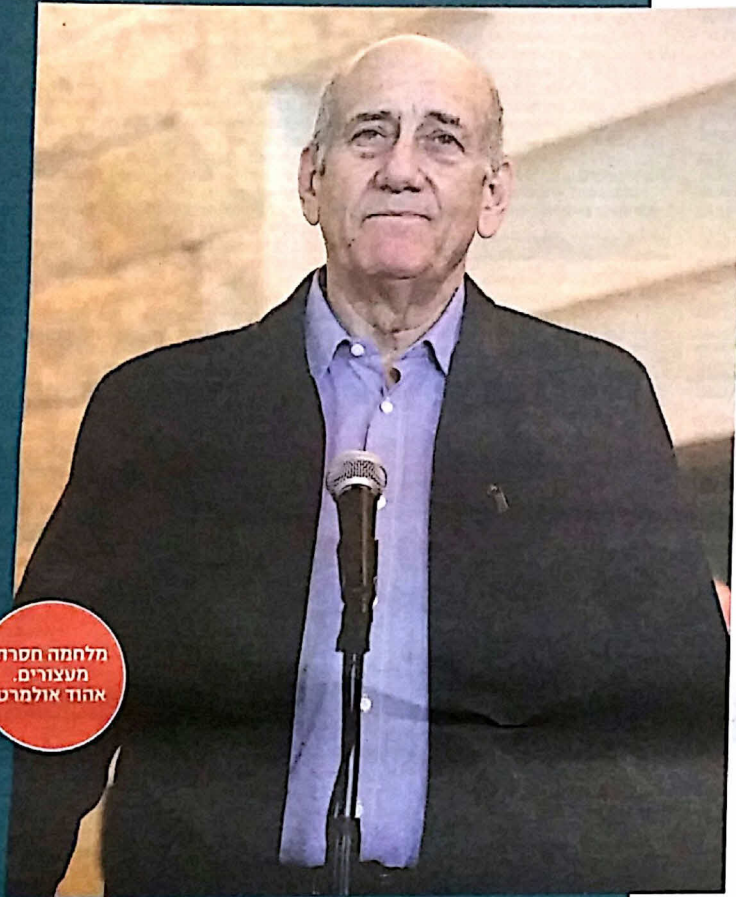
המעניקה לפרקליטות גמישות עצומה ומאפשרת לה לבחור גורלו של מי יחוצרו לשבט ומי יוכה לה. סדר בנימוק שהנסיבות אינן מגיעות לרף הפלילי. לאולמרט הצליחו גם להרביק, תוך יצירתיות תכנית מרשימה, עבירה של קבלת דבר במרמה. הבה נשווה אפוא את פרשת אולמרט-טלנסקי לפרשת רות דוד. אך תחילה הערה על המידע שבי רשותנו: אולמרט נחקר מכף רגל ועד ראש, בהיקף שלא נודע כמותו, והכל הגיע לתקשורת. חקירתה של רות דוד נעשתה בצנעה ובשקט, וראו זה פלא – דבר מחקריה זו לא דלף לתקשורת, שנתרה מחוץ לתמונה.

המידע בקשר לחקירתה, כפי שהוא משתקף מחוות הדעת של מנדלבליט, הוא דל וחסר עד מאוד. לא ידוע בדיוק מה נחקר ומה נברק, ובאיה תיקים שראוי היה שתימנע מלעסוק בהם טיפלה ומה היו תוצאות הטיפול. ממצאים בנושאים מרכזיים נותרו מעורפלים ולא ברור כיצד לא עלה בידו המשטרה להשיג ראיות ברורות לגביהם. בעניין המתנות מחוץ ואילו לגבי מתנות אחרות נאמר שהן התקבלו "ככל הנראה" במסביבה לכבוד פרישתה. לגבי מתנה אחת (שעון בשווי של כמה עשרות אלפי שקלים) נאמר שלא ניתן לקבוע ממצא ודאי בשאלה מתי הוא ניתן, אך יש אינדיקציות ממשיות התומכות בכך שניתן לאחר פרישתה.

בהיבט אחד ענייני של אולמרט חמור יותר: סכומי הכסף שקיבל מטלנסקי גבוהים בהרבה מש" ווי המתנות של רות דוד. מבחינות אחרות עניינו חמור פחות. יש לזכור שהררישות הגבוהות ביותר לניקיון כפיים ולסוחר מידות קיימות ביחס למעריכת אכיפת החוק (שופטים), מערכת התביעה וחוקרי המשטרה. כל עוד המערכת הזאת נקייה, אפשר להילחם בפשיעה ובשחיתות בכל מגזר אחר. ברגע שמערכת זו נפגמת – אולי הקרב כולו אבוד. וישנו הברל נוסף שאף הוא מקל בענייני של

התיק נסגר
תוך חצי שנה.
רוח דוד

מלחמה חסרת
מעצורים.
אהוד אולמרט

אולמרט נחקר מכף רגל ועד ראש, בהיקף שלא נודע כמותו, והכל הגיע לתקשורת. חקירתה של רות דוד נעשתה בצנעה ובשקט, וראו זה פלא – דבר מחקירה זו לא דלף לתקשורת, שנותרה מחוץ לתמונה

בהיבט אחד עניינו של אולמרט חמור יותר: סכומי הכסף שקיבל מטלנסקי גבוהים בהרבה משווי המתנות של רות דוד. מבחינות אחרות עניינו חמור פחות, שהרי הדרישות הגבוהות ביותר לניקיון כפיים קיימות ביחס למערכת אכיפת החוק

האם לא היה מקום לבדוק אם דיווחה רות דוד לממונים עליה על המתנות שקיבלה והאם הייתה חייבת בדיווח? נוכח עמדת התביעה לגבי אולמרט, ניתן היה לצפות להתייחסות כלשהי לנושא הן בחקירות והן במערכת אכיפת החוק

פייה ושמלתה מקסימה (ואילו בפני חברותיה היא מביעה דעה הפוכה). בכך היא רוכשת את שביעות רצונה או את "הנחת דעתה" של הכלה. בוכות זאת אולי אף תומנן לברית שתערך בכוא היום. המחשבה שפלוגית עברה עבירה פלילית של קבלת "דבר", פרי התקף תביעתי רומה לזה שפקד את תובעיו ושופטיו של אולמרט (ב"סיכוב השני" של משפט בפרשת טלנסקי), היא הווייה.

אך משנקבע הרבר בעניינו של אולמרט, האם לא היה מקום לבדוק האם דיווחה רות דוד לממונים עליה על המתנות שקיבלה והאם היתה חייבת בדיווח? ואם לא נעשה הרבר – מהן המסקנות שיש להסיק מכך? ואם כן דיווחה – כיצד נהגו מקבלי הדיווח? אינני יודע אם היה רופי כלשהו בהתנהגותה של רות דוד בעניין זה, שכן הרבר לא נבדק. כל שיש לומר הוא שנוכח עמדת התביעה לגבי אולמרט, ניתן היה לצפות להתייחסות כלשהי לנושא הן בחקירות והן בחוות הדעת של מנדלבליט. אך כאמור רוח העוועים, שפקדה את מערכת המשפט בעניינו של אולמרט, נמגה בעניינה של רות דוד והתחלפה במשב של חסה.

לסיכום, פרשת רות דוד מצטרפת לפרשות אחרות המלמדות שהפרקליטות זקוקה לא רק למערך ביקורת עצמאי, אלא גם למערכת תביעה וחקירה עצמאית שתטפל בחשדות לעבירות במערכת זו. כעבה כאשר התברר שלא ניתן לסמוך על המשטרה שתחקור ותעמיד לדין שוטרים החשודים בפלילים, יוקמה יחידת מח"ש מחוץ למשטרה. באותה מידה יש צורך ביחידה חיצונית למקרי חשד לעבירה בפ"ר קליטות.

ראוי גם שהוועץ המשפטי יעניין בתיק אולמרט טלנסקי, וישווה את ממרי החקירה והיקפה וממרי ההרלפות לתקשורת ממנה, למה שהתרחש בפרשת רות דוד. את ההרס שנגרם בפרשת טלנסקי כבר לא ניתן לתקן, אבל ניתן עדיין לצמצם כמעט את ממרי הנזק.

אולמרט: אולמרט קיבל את כספי המתנה מטלנסקי, וכל מה שעשה למענו הוא כתיבת מספר מכתבי המלצה, שביחס אליהם ציין בית המשפט (הן בפסק הדין המוכה והן בפסק הדין המרשיע) כי "הנאשם לא הפעיל בפניות אלה סמכות שלטונית אלא רק המליץ בהן על טלנסקי", וכי ביחסי אולמרט-טלנסקי "לא הופעלה סמכות שלטונית או סמכות של עובר ציבור".

רוח העוועים התחלפה בחסד

קיים נושא נוסף, שלא מצאתי לו כל זכר בחוות הדעת של מנדלבליט. במסגרת המלחמה חסרת המעצורים שניהלה התביעה כנגד אולמרט, הוא הואשם לא רק בהפירת אמונים אלא גם בקבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות (סעיף 415 לחוק העונשין). עבירה זו היא חמורה בהרבה מהעבירה של הפרת אמונים. העונש עליה הוא עד חמש שנות מאסר, ולכן גם תקור פת ההתיישנות ארוכה יותר.

הבסיס לאשמה זו נעוץ בכך שבניגוד לכללי ועדת אשה, אולמרט לא דיווח למבקר המדינה על הכספים שקיבל מטלנסקי, שנסמרו בקופה אצל אורי מסה כידוע, אי גילוי ואפילו אמירת דבר שקר אינם מהווים, כשלעצמם, עבירה פלילית. הם עלולים לה"פוך לעבירה של קבלת דבר במרמה, למשל, אם אדם מקבל רמי ביטוח לאחר שסיפר שמכוניתו נגנבה, שעה שלמעשה לא נגנבה אלא נמכרה על ידו. ומה קיבל אולמרט? ובכן בית המשפט בלהט ההרשעה שפקד אותו קיבל את עמדת התביעה וקבע כי "מכוח אותה העלמת עובדה קיבל הנאשם 'דבר', קרי 'הנחת דעתו' של המבקה, שהרי אם היה דיווח על הנכס הזה – מוזמנים בקופה, היה המבקר בורק העניין והאם הכספים הללו מהווים טובת הנאה מותרת או אסורה". כנראה נעלם מעיני בית המשפט שכל אמירת שקר נעשית כדי להשביע את רצונו של מאן דרוא. פלוגית שהוומנה לחתונה ואומרת לכלה שהיא "פי"